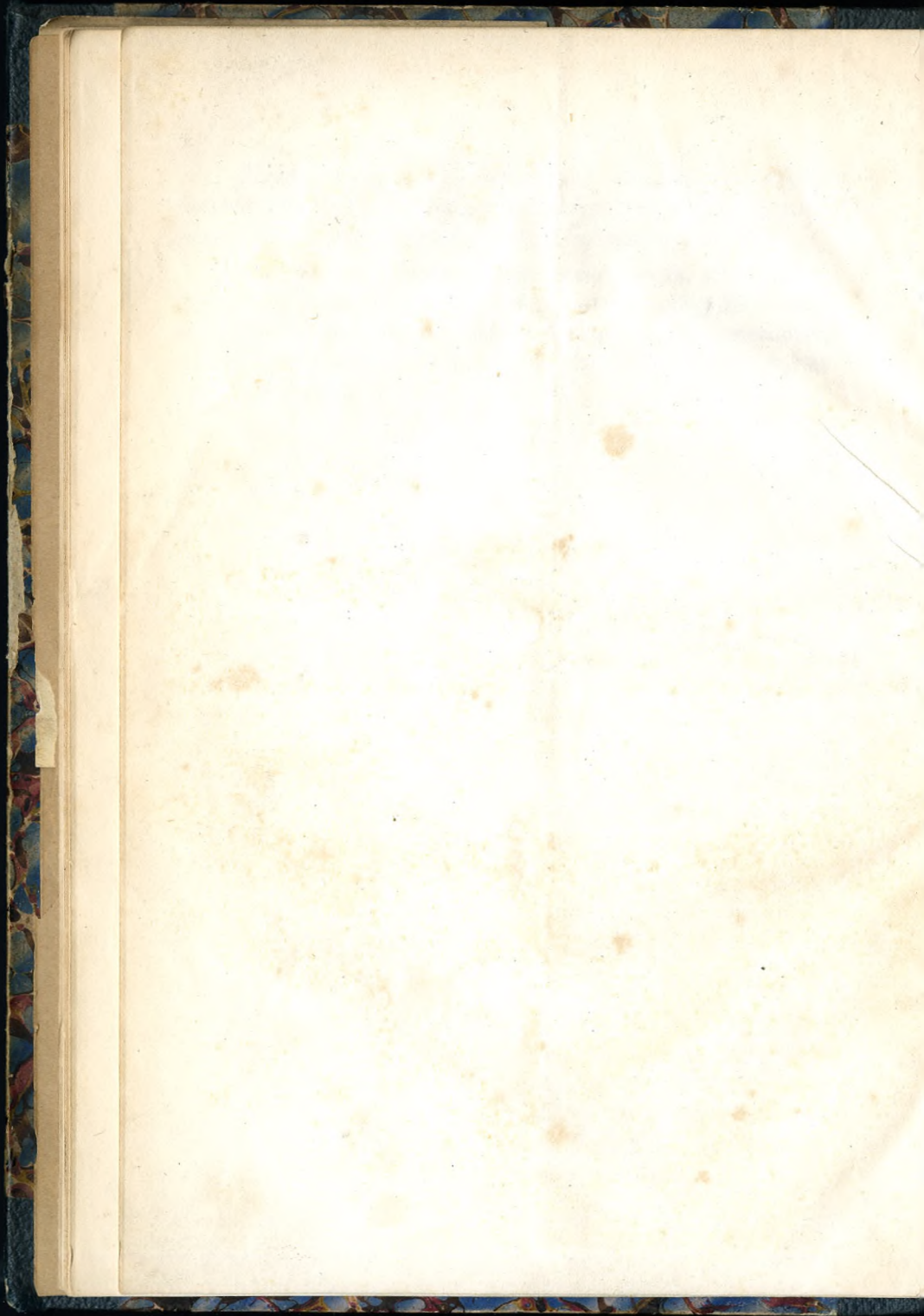

Politikai
röpiratok.

15.

15

104

NYILT LEVÉL
VÁLASZTÓIHOZ

FÁBIÁN GÁBOR

✓
ARAD ORSZÁGGYÜLÉSI KÉPVISELŐJÉTŐL

1867.

2.

ARAD,

NYOMATOTT RÉTHY LIPÓTNÁL.

ΣΟΦΙΟΤΗΣΑΙΩΝ
ΣΟΦΙΟΤΗΣΑΙΩΝ

DE BARLAGO GEZA.

ΑΠΟΤΟΜΗ ΤΗΣ ΣΟΦΙΟΤΗΣΑΙΩΝ

1841

1841

ΑΠΟΤΟΜΗ ΤΗΣ ΣΟΦΙΟΤΗΣΑΙΩΝ

Tisztelt választók !

Mindjárt két éve lesz, hogy Önöket az országgyűlésen képviselem. Azóta e minőségben sem közvetve, sem közvetlen magamat Önökkel általános érintkezésbe nem tettem, mert sem fönt hirlapok útján, sem lent személyesen kérészt szónoklatokkal Önöknek nem kedveskedtem. A körülményekhez képest egyiknek sem láttam szükségét. Szólni ott és akkor, hol és mikor a helyzet kívánja — ez az én szabályom. Időn kívül a legékesebb beszéd is elvesztegetett kincs, melynek kevés értéke van : csak a maga idején mondott szó ér valamit. Erre most elérkezettnek látván az alkalmat, olyannal fordulok ezuttal Önökhez ; és azért irásban, hogy így a szó mindnyájukhoz egyenként eljusson. Az országgyűlésről akarok beszélni s abból, mit mondandó vagyok, kívánom Önökkel a helyzetet és abban elfoglalt állásomat megismertetni és ítélteni is egyszersmind.

Mi volt célja a 1865 végén egybehitt országgyűlésnek, úgy hiszem, aziránt mindnyájan egy értelemben vagyunk. Kiki el fogja ismerni, hogy az nem volt egyéb, mint a birodalom évek óta viszálykodásban élt két fele közti kiegyezkedés. Erre az első sikeres lökést az ugynevezett husvétii cikk adta, mely hozzá egyszersmind a legbiztosbnak látszó ösvényt is kijelölte. A kezdeményezés, hazánk ama legnagyobb fjától jöven, kit magáénak vallhatni egész birodalom szerencséjének tart, s e nehéz időkre fentartottnak látni a Gondviselés különös ajándékának néz, mind a kétfélnél viszhangra talált. Annak nyomán nem sokára országgyűlés lön hirdetve s a képviselők választásánál mindenütt a Deák neve s elve lett a programok jelszava — mintegy szentesítéseül a kitüzött czélnak.

Ehez képest, a megalakult országgyűlésnek első, legfőbb feladata a kiegyezkedés lévén, mint ez a magán életben két magába szállott ellenséges fél közt, nem érzékeny szemrehányásokkal, hanem bizalmas kéznyújtással kezdődik : ugy a képviselő testületnek, ellenfeleivel szemben, az engesztelékenységet s egymáshoz közelebb vivő, bár komoly, de szelid modort kellett szabályul vennie ; nem pedig a keserű mult szenvedélyes fölmelegítésén kezdeni a dolgot. Annálinkább, mert ez utóbbira többé szükség sem volt. Elvégezte ezt a 61-ki országgyűlés, mely ebben egész crejét, ugy szólván, kimerítette. Az ez uton vett elégtétellel bizvást beérhettük ; és ez akkor helyén is volt ; mert a kebelbe fojtott keserűségnek, ha számára rés nyílt, természetesen szükség kiömlnie. Az ily szellemű nyilatkozatok a jelen országgyűlésen még azért sem voltak szükségesek, mivel mindazt, ami kitüzött céljához képest, teendő volt, az országos bizalom és képviselői, majdnem összes programok által kijelölt vezér maga tervezte és adta elő, ismert írásbeli remek dolgozataiban, oly bevégzettséggel, hogy azok sem czáfolatra, sem igazításra semmi tért nem hagytak. Ellenök, vagy mellettök szólani, egykép hiú törekvésnek látszott, s csakis azok tették, kiknek, midön az ügy rá nem szorult, magukért is kedvök van beszélni. Én ezt, elől említett elvemnél fogva, nem követtem, s ez az oka, hogy Önök tölem a hirlapokban nem szónoklatokat, csak szavazatokat olvashattak eddig. Ha rá az idő s alkalom megjön, tán amazok sem fognak nálam is végkép hiányzani.

Azt legalább szavazásaimból tudják Önök rólam, hogy én mindig, minden tárgyban, a kikiáltott országos vezér zászlója alatt álltam és állok. És ez a földolog, ugy Önöket, mint a helyzetet tekintve. Mert egy az, hogy én erről Önöket, választásomkor, írott program által (melyet nem is adtam) előre nem biztosítottam volt, és így lekötve nem lévén, szegődhettem volna más zászló alá is ; más meg az, mivel most annak, hogy egy képviselő, mely párthoz tartozik, a szokottnál nagyobb jelentősége van. Engem erős meggyőződés birt arra, hogy elvben, modorban s egész el-

De, fájdalom, vannak ezek mellett, bár szerencsére kevesen, olyanok is, kiknek nem elég, hogy a létrejött törvényeken, míg még életbe sem léptek, máris nemcsak megnyugodni nem akarnak, hanem ellenök szerteszét az országban, szóval és írásban nyílt harcot folytatnak; azokat hasztalanoknak, károsoknak, a hazára pusztulást hozóknak, alkotmány-sértőknek, szerzőiket — az országgyűlési többséget, fejével Deákkal együtt — függetlenségünk sirásóinak s hogy egy merész szóval mindent kimondjanak, hazaárulóknak hirdetgetik s mellette, szomoru következetességükből, a végrehajtó nemzeti kormányt tartózkodás nélkül ócsárolják, gunyolják és rágalmazzák s e szellemenben, minden tőlök kitelhető módon, széles e hazában keserű szenvedélylyel izgatnak, a nélkül, hogy az általok imigy kárhoztatott többségi eljárás ellenében, valami jobbat, világosan formulázott programmban, előmutatni tudnának, vagy akarnának. Nem állítjuk, hogy mindezek alatt bűnös szándék rejlik, mert a kik ezeket teszik, véreink és rokonaink, kikre mi visszatöréskép sem akarjuk háritni a vádat, hogy árulók s szándékosan a haza vesztére törnek. Lehet, jót akarnak, de hogy a mód és eszközök, miket annak kivitelére használnak, rosszul választottak és hogy megkezdett munkájok nem építő, hanem rontó szellemenben történik, az általok eddig nyújtott kész adatok után, bizvást kimondhatjuk. Erre vonatkozva csak olyakat említek fel, miket magoknak sem lehet tagadniok. Okuk a többség elleni elkeseredésre, a magok részén tapasztalt törpe minoritás emésztő, de meg nem emészthető érzete; s ebből folyó legközelebbi céljok ezen többségnek bármí áron lehető megbuktatása, hogy aztán ezt az ülésből kivétvén, ők vehessék kezökbe a gyeplőt. Ez magában még ártatlan, sőt nemes törekvés volna, ha annak rende szerint történnék; de lássuk az eszközöket, melyeket e végre elővenni jónak láttak. Elsőben is: országgal világgal, el akarják hitetni, hogy a roppant többségben levő Deákpárt, melyet a hírlapok szám s személy szerintszoktak közleni, valóságban korántsem létezik; mert az országgyűlésen kívüli közvélemény egész máskép —

az ő nézetökkel egyezőleg hangzik. De mivel ezt időelőtt, csak vaktában, abbéli biztokban mondták ki, hogy ha még ugy nincs is, ugy lesz az bizonynyal, mihelyt ők akarják, e czélből megyéken, városokon szerte elkezdtek magok részére a toborzást. És midőn három, vagy négy megyei bizottmánynál tett kísérleteik félig meddig nagy nehezen sikerültek — bár a mai rendszer mellett, országgyűlési tárgyagnál, nem a bizottmányok, hanem a választókerületek véleménye döntő — ismét időelőtt hoppot kiáltottak és a csekély eredményre nagyokat építve, Kossuthhoz fordultak, azon öt s magokat áltató reménnyel, hogy majd ő megteszi szavával a többit, mi által tovább üzendő izgatásaiknak sikert szerezzenek. Kossuth meg sem is tagadta szavát tőlük; küldött ennek folytán e'ddig három manifestumot is, melyek mindegyike, de főképe jászladányi, teljesen az ő eszméik, vágyaik és törekvéseik viszhangja. E nagy férfit megnyervén magoknak, most már az ő nevével kérkedve izgatnak. És mert e névhez a forradalom emléke van kötve, vele a forradalom minden dicső és szomorú emlékeit is egyenként előidézik. Ebből viszont alkalmat vesznek magoknak, az Ausztria és köztünk törvényesen fennálló kapcsolat czélszerűtlen, szükségtelen, sőt ártalmas voltát feszegetni; annak minél tágabbá s ha lehet egészen feloldottá tételére dolgozni s helyette nem tudom, minő ábrándos szövetségekről álmodozni és ezzel közvetve a dynastiától való elidegenülés szikráját szítani. Végre, mivel felelős kormányunk és szabad sajtóunk van, emezt különösen amaz ellenében arra használják fel, hogy minisztereink minden eljárását gáncsolják s hol beunők megróvni valót találni nem tudnak, affélét magok költenek; rájuk fogják, hogy ez, vagy amaz ártalmas szándékot táplálják; hogy ámbár magokat függetleneknek nézetik, bécselsi érintkezéseiknél igenis alárendeltszerepet visznek; hogy míg a közös ügyekben oly buzgó munkások, a közügyek kezeik közt sehogy előre nem mennek; hogy midőn békére volna legnagyobb szükségünk, titkon háborukat s veszélyes szövetségeket tervezgetnek stb. S mindezt nem egyébert, mint azért, hogy általa bebi-

zonyítsák mily nyomoru a jelen állapot, melyre az országgyűlése bennünket juttatott; és hogy ezt még példákkal is igazolják. most Angliát, majd meg az amerikai szabad államokat mutogatják föl előttünk, szemrehányáskép a kormány irányában, hogy mért nem állunk már alkotmányosság dolgában ott, hol azok, mintha minket egy lökéssel oda lehetne juttatni, a hová amazok évek hosszú sora után sok s nagy küzdelmek által juthattak.

Ne kérdezzék Önök tőlem, kik azok, a kik ezt teszik és így gondolkoznak; mert nevök nincs. Elég őket e szóval jelzenem, hogy ők a kiegyezkedés ellenzői, és így oly egyének, kikből, míg a sanctio pragmatica áll, kormány, bizonyos, hogy nem fog alakulni; mert a magyar miniszteriumot a koronás magyar király nevezi ki, s ez, mint egyező fél, egyezkedni nemakarót abba föl nem vehet. Hanem már most én kérдем: ha ugyanezen férfiak kormányra nem juthatnak is, de azt, ami sziveik legforróbb óhajta, vagy egy, vagy más módon csakugyan ki bírnák vivni, hogy a jövő képviselő választásnál a többség részökön legyen — mit gondolnak Önök, mi sors várna akkor reánk? Könnyű ki találni annak, a ki a fennálló viszonyokat közelebbről szemügyre veszi. Nincsen bizonyosabb, mint az, hogy az ily többséggel Pesten összeülő jövő országgyűlés, a mint a mostani miniszteriumot lemondásra kényszerítné, azonnal — még talán a válaszfelirat előtt, utána minden esetre — nyomban széljeloslattatnék s ekkor a bizodalját vesztett hatalom, magát legjobb szándékából kiforgatva látván, minden tovább folytatandó egyezkedéssel felhagyva, ismét előbbi útjára térne vissza; a gyönyörű provisoriumot, Schmerlingjével s többi jól ismert sallangjaival, újból felállítná — és most, hihetőleg, állandó organisatiókép. S míg erre az imént disponibilitásba helyezett democraticus alakok, a megyék praetoralis palotáiba a főispányszék elfoglalására szép csendesen besétálnának, addig onnan a mostani ur i fő i s p á n y o k, kiknek urasága némely telivérü demokratáink szemét úgy sérti, nagy hűhóval négyes fogatokon hurczolkodnának ki s járnók viszont a régi keserves nótát. Tá-

maszt pedig ez új rend fentartására a hatalom azontul, nem kérdeve többé a magyart, kétségkívül az ugyis általa ellenünk teremtett nemzetiségi kérdésben s a szláv elemben keresne, hol erre anyag és hajlam bőven meg van. És ezt ekkor az egész európai diplomacia helyeslése követné, mely hihetőleg ezt mondaná rá: „csalatkoztunk a magyarban; ez egy agyafurt nép, mely sem féket nem tűr, sem szabadságot meg nem bír; türje, mit maga szerzett magának.“ És ha ez így lenne (pedig alig lehetne másképen), mivel állnak akkor ellenébe azok, kik a catastrophát fejünkre idézték? Oly hangon beszélnek, mintha a honvédek száz-ezrei állanának hátok megett, meg aunyi gyútús puskával s milliók volnának tárczáikban készen rendelkezésökre; vagy fél Európa tetteges rokonszenve volna biztosítva számukra. Pedig ilyesmiről szó sem lehet. Volna bár legalább csak némi alappal bíró politikai combinatio is nálók észrevehető: de még az sincs. Mert államügyeknél, mint ezt némely hirlapczikkeikben teszik, a vak véletlenre, vagy pusztá iskolai teoriákra építeni, bármi egyéb lehet, csak állampolitika nem. Meglehet, Ausztriának az absolutismus újból gyakorlatba vétele vesztére fogna kiütni; sőt, mint már föntebb megjegyzém, magam is azt hiszem, de ne higgye senki, hogy mellette Magyarország épen maradhatna; veszne szintén vele együtt és hihetőleg örökre — a politikai kilátások jelenleg úgy állnak.

Ezekre kívántam Önök figyelmét felhívni: nem, mintha politikai józan belátásukban kétkedném: dicséretes tanubizonyságát adták annak, azon hályanyilatkozatukban, a melyet a haza legnagyobb fiának — inkább mondhatnók, atyjának — Deáknak, az országgyűlés eddigi bölcs vezetéseért, általam kívántak benyújtatni s elengedhetlen megbántás lenne részemről csak távolról gyanítani is, hogy Önök e nyilatkozatukat, nem mondom, közvetlen visszavonni, de bár kikhez intézendő, más szellemü bizalomszavazatukkal valaha meggyengíteni képesek lehetnének. Országosan ismert hazafias buzgalmukat sem szabad kétségbevonnom: de épen mivel ezt óhajtanám minden körülmények között

megőrizve látni, s mert van okom félni, nehogy azt ez izgalmas időkben kiszórt fenyegető, vagy csábító szavak némelyeknél tévutra találják vinni, azért véltem jónak, ez óvakodásra intő szózáttal föllépni. Azok t. i., kik a Deák-pártnak, a kormánynak s az általok folyamatba hozott kiegyezkedésnek megbuktatásán dolgoznak, egy oly nevet tűztek zászlójokra, mely ama dicső emlékü férfié, kinél az önfeláldozó hazafiúságnak magasztosb példányát nem ösmerünk, és ki ezért eddig a magyar hazában folyvást kedves emlékbén, köztiszteletben és kegyeletben állott. Az izgatás most már e nagy férfinak, Kossuthnak nevével üzetik. Épen nem lenne csuda hát, ha egy ily magasztos példa által a mieinkből némelyek hitőkben megtántoritva, magokat az izgatók proselytái közé beiratni hagynák. Ettől szeretnék közülünk mindenkit megóvni. Ennélfogva arra kérem és intem azokat, a kik magokat a kísértők igéző szavától meghatva s a nagyszerű példa csábító ereje által bátoritva ily lépésre netalán hajlandóknak érzenék, mielőtt azt megteunék, jól megfontolják a következményeket, miket az mind személyökre, mind az ügyre nézve maga után vonna. Oly politikai hittagadás lenne az, mely az azt elkövetőnek még erkölcsi jellemére és észtehetségére is nagy árnyékot vetne; mert általa a már előbb Arad részéről aláírt Deák-párti bizalom-szavazat hazudtsággá s a megfontoló ész hire nélkül könnyelműleg papírra hányt álemlékirattá válnék egész világ szeme előtt, ma és jövőre. Ez a személyes tekintet. Az ügyet tekintve pedig azt kell nézni, hogy egyes szavazatokból alakul a többség, és ki a magáét a mostani többségtől elvonja, egy lépéssel segíti ennek fölébe azt a pártot, mely ha többségre vergődnék, az országos viszonyok megkezdett rendezése, mint föntebb kifejtém, végkép elakadna. Mert azzal ám magát senki ne ámítsa, hogy az a párt, melyet a „M a g y a r U j s á g“ képvisel, az általa hirdetett elvek- s módokkal, dolgainkat oly karba helyezni képes lehetne, minöben azokat látni óhajtanók. Affélekkel ugyan, még ha Kossuth nem távolról, hanem személyesen állana is a párt élén, boldogulni soha sem ő, sem a

haza nem fogna. És én majd nem is tudom megfogni, hogy e nagy férfiú, kit csak bámulni és tisztelni tanultunk, e párt részére tett nyilatkozatával mint mutathatta be magát ugy előttünk, hogy őt, még nekünk kicsinyeknek is, meg kelljen sajnálnunk. Ismerve elveit s harczias szellemét, azt nem vártuk tőle, hogy szabaddá léte után egyenest az országgyűlési nagy többség karjai közzé repüljön; de várhattuk, hogy a balközép tisztos ellenzékének soraiban elől, Deákkal általellenben szemléljük őt; arról, hogy nevét s zászlaját annak a kis töredéknek adja, melyet 48-ban ugy lenézett, hogy azt haragjában ő keresztelte először törpe minoritásnak el — álmodni sem mertünk volna. Ezen meglepő tapasztalásnak csakis abban lehet némi kedvező magyarázatát találni, hogy erre Kossuthot egyedül a helyzet s egyének nem ismerése birhatta. S ezt föltéve, hinniünk kell felőle, hogy mihelyt hazája jelen viszonyai felől kellőleg értesülve lesz, és jelesen megtudandja, mily piaczi üzérkedés vitetik végbe nevével: nem fogja engedni annyira menni a dolgot, hogy ez uton a személye iránt eddig táplált országos kegyelet napról napra alább száljon, sőt ha az izgatók terve, szomorú következményeivel együtt, az ő auspiciuma alatt, netán sikerülne, a szivekből végkép kialudjék s ellenkező érzelmeknek adjon helyet. Az idő sokra megtanít s előbb utóbb meg fogja belőle tanulni Kossuth is, hogy Magyarországot, ugy amint az 18 éven ált szerteszét dulatott, most már csak az adott viszonyokkal ki egyezkedés mentheti meg és csak ha majd ez uton, mint hisszük s reméljük, teljesen lábra állt, akkor lesz helye, a késznek fenntartása végett, ha kell, harczias tervekhez nyulnunk és riadót fujnunk. Mind a két feladat teljesítésénél örömmel látjuk Kossuthot, bármelyik oldalon — habár mint ellenzéki vezért is; mert tudjuk, tőle mindenik téren csak nagyot, szépet és jót várhatunk. De időnkivüli, semmi kilátást nem nyújtó, sőt tetteleg meg sem kezdhető vakmerő vállalatokra senkinek, honfi barátim, magunkat oda ne adjuk.

Ha a fennforgó országos kérdéseknél Deák s Kossuth szellemének egymással szembeállítására s az országgyűlési

pártok e két szellem közti megoszlása valakit a választásra s mely részre állásra nézve habozásba hozna: ne az ellenfelek ön részökre hajló szavait hallgassa, hanem a tényeket nézze s ezekből ítéljen — önmagától el fog igazodni. A tények mind a Deákpárt részére szólnak. Melyek azok, elmondottam főlebb, hol az országgyűlés eddig kivívott jótékony eredményeit elősoroltam. Ezek ellenében ugyan az izgatók majd meg annyit tudnak ujjaikon felszámolni, a mi még hiányzik, vagy nem úgy van, mint lenni kellene. Ilyenek például: az adó- és hadügy; az ország integritását, Fiumét s Horvátországot illető kérdések; a municipiumok és parlamentaris kormány között fennforgó nehézségek; az absolut rendszerből fennmaradt többféle intézkedések s eljárások ellen oly hangosan hallatszott panaszok; és végre, mi ellenfeleinknek legkedvencezbb vesszőparipájok, a közös ügy, melyen majd mérges boszuval, majd szilaj jó kedvvel váltig lovagolni meg nem szűnnek. Mindezek, meg kell vallani, plausibilis izgatószerék a nagy tömegekre nézve; mert könnyű az ily előterjesztést e valószínűnek tetsző befejezéssel végezni: ime a magyar kormány alatt is csak ott áll az ország, hol az osztrák alatt állott; csak úgy adózunk, mint előbb, csak úgy szedik tőlünk a katonát most is; csak úgy szívjuk a trafikot idén is, mint tavaly stb. De ez áltató beszédnek hitelt csupán az fog adni, ki a maga szemével látni nem akar, maga eszével ítélni röstel. Mert csak a vak nem veszi azt észre, hogy mióta miniszteriumunk, koronázott királyunk, törvényhozó képességgel felruházott országgyűlésünk s municipalis hatóságaink vannak és szabad sajtóval birunk: államtestünk minden ereiben megpezsduilt a vér s általános mozgást, élénkséget, szabad tevékenységet idézett elő az egészben, annyira, hogy erős lüktetését némelyekben mérsékelni már-már szükségessének látszik. A ki pedig gondolkodni s önfejétől ítélni mer, azon, hogy a még szükségesekből többféle hiányzik, megütközni, annál kevésbé kétségbeesni nem fog, mert a helyzetet és előzményeket ismerve, tudja, hogy a hiányzókul főlemlítettek közül egyetlenegyre nézve sincs az országos ren-

delkezés joga és szándéka föladvá; hanem hogy azokat egyszerre mind létrehozni lehetetlen, mert ahoz az építkezési tért, melyet kormányunk a mult pusztítás romjaival s szemetével betemetve vett át, előbb tisztázni kell s erreidő kívántatik, s mert mig ez meg nem történik, azt sem lehet biztosan megállapítani, hogy most már a változott viszonyok és kor kívánalma szerint, hová minek s mily renddel kell jönni, hogy az uj alkotás ne csak a régít pótolja, de czél-s korszerű is legyen; tudja, hogy e fontos tekintetnél fogva itt-ott egyet-egyét a botránykövekből ideiglen helyén kellett hagyni, nehogy a kivetés által még több akadályt okozzon; és hogy ugyanezért az országgyűlése némelyekre nézve az ugynevezett indemnity bill elfogadásával a miniszteriumot felhatalmazni is jónak találta, s hogy ez által a mielőbb törvénytelen volt is, ideiglen, mig t. i. vissza nem huzatik, törvényessé válnak tekintendő. Tudja végre az, ki az előzményeket ismeri — s ezeket ismerheti mindenki, mert nyilván történtek — hogy a kiegyezkedési előleges alkudozásoknál egyik fél, vagyis az uralkodó hatalom részéről a közös ügyek felőli intézkedés peremptorius föltétel gyanánt volt kikötve; mit tehát kereken visszautasítani annyi lett volna, mint kimondani, hogy ez árron nekünk a 48 nem kell, inkább maradunk tovább is, a hogy voltunk már 17 évig — az önkény uralma alatt. S vannak, kik azt hiszik, jobb is lett volna ugy s argumentumul Szadovát, Königgrätzet, Velenczét emlegetik fel, mondván: akkori szorultságában Ausztriát mindenre, mit elébe diktálunk, rábirhattuk volna — talán még arra is, hogy Ferencz József többé császár se, csupán magyar király legyen. Az a mi gondolkodó emberünk, kinek nevében most szölok, mikor ily beszédeket hall, nem vesztegeti idejét hosszas czáfolattal, hanem szánakozó mosolylyal oda mutat a prágai békére, melyet, mikor már Klapka határainkon belépett, a minap Salzburgban tisztelkedett Napoleon mesterkeze szöttfont. Legyen rá nekünk is ez a feleletünk. Még ha az említett veszteségek után lett volna is valami kilátás arra, hogy azokat Ausztria ellenében némi eredménnyel

kizsákmányolhassuk: akkor sem lett volna tanácsos ezt tennünk, hanem inkább arról gondolkoznunk, mint lehessen a bennünket közösen ért csapást közös javunkra fordítunk. Ausztria, mely eddig azt hitte, hogy mint nagyhatalom, Magyarország sympathiája nélkül ellehet, a legutóbb kapott nagy leczkéből megtanulta, hogy nagy hatalmi állásának sulypontja többé nem Bécsben és a Német-Olaszország felett eddig gyakorolt, de most már végkép megsemmisült hegemoniában, hanem kizárólag Budán fekszik s ha még nevét tovább fentartani akarja, erre kell támaszkodnia. És azon különös helyzet mellett, a melyben mi magyarok az európai népesaládban s majd mondhatnók, az egész föld kerekiségén, minden vérrokonság nélkül, elszigetelten állunk itt s magunkban fenn nem állhatunk; ugy ama sajátos viszonymnál fogva is, mely köztünk s Ausztria közt századok óta létezik, most a birodalom válságos állapotában, őszinte részvétünk által, saját érdekünkben oda kellett működünk, miszerint a lajthántuliaknál erős meggyőződésé érleljük azt a hitet, hogy egymásra egyaránt nagy szükségünk van. Ebben fekszik oka annak, hogy az országgyűlés a közös ügyek kérdését, mely mellé a haza válsága volt kötve, magáévá tette. S az eszes belátó azt fogja mondani: nagyon bölcsen tette, az adott helyzetben csak ez lehetett a legjózanabb politika. E meggondolva tett számító lépésnek közvetlen eredménye az, hogy annak folytán nyomban a 48-iki alapra láttuk magunkat visszahelyezve, melyen folytatjuk azóta alkotmányos működéseinket. S mégis elleneink különösen ebben, a közösügyi törvényben látják alkotmányunk sirját megásva a többség által. Hogy e törvény egész becsét s hitelét lerontsák, még meg is alig született, veszett nevét költötték; rajta s szerzőiken komoly, gúnyos és nevetséges modorban elmeéleiket folyvást köszörülik s a közös ügyek nevével annyiféle csufot üttek már ekkorig, miszerint még csupán az van hátra, hogy benne egy új káromkodási formulát hozzanak divatba. S ugyan miért? mert hát azt hiszik, ez eddig saját nevén nem ismert szülöttet, mi Deákpártiak jó kedvünk-

ből teremtettük. Pedig tudniok kellene, hogy az nem ma született, csak ma iskolázás alá vett gyermek. Mióta Ausztriával a közös uralkodó-ház által kapcsolatba jöttünk, vagyis I. Ferdinandtól fogva, habár névtelenül, de tetteleg mindig léteztek köztte s Magyarország között az e kapcsolatból természetl folyó véd- s daczsövetségénél fogva, közösügyek. Hogy ez a kapcsolat ilynemű szövetségen alapult, világos példája többek közt az 1687-ik 2-ik és 3-ik törvénycikk, mely mintegy előfutója az 1723-ki ugy nevezett Pragmatica sanctiónak, hol ezt még világosabban kifejezve látjuk. Azonban a közös ügyek, e ma sokak előtt oly ominosus név alatt, csak a 1848-ki 13-ik s 14-ik czikkeken tűnnek fel és ismervék el legelőször. Az életben előbb is megvoltak ; de körülírva nem lévén, a hatalom tetszéseként, befolyásunk mellőztével, idegenek által, idegen szellemben, idegen érdekek szerint kezeltettek. A közös ügyi törvénynek ezen visszaélés megszüntése a célja ; szabályozza, mi e részben eddig rendetlenül s jogunk sérelmével történt ; meghatározza mi közös s mi illeti abból az egyik, mi a másik felet. S ennek az illető felek egyetértésével kell történni, mivel a közösről még a magánéletben is egyoldalulag rendelkezni nem szabad. A dolog tehát magában igazságos ; s a törvény csak akkor lenne rosszalható és valóban kárhozatos, ha vele valami alkotmányellenes jogfeladás járna együtt. De ez eset, bár kik állítsák is, korántsem forog fenn, mert a törvény akkép van szerkeztve, hogy általa alaptörvényeink legkisebb csorbulást nem szenvednek ; sőt inkább orvosolva van egy baj, mely azokat eddig nyomta ; bedugva az a rés, melyen keresztül az önkény, a mikor akarta, hozzájuk férhetett. Vajha róla már rég gondoskodtunk volna ; ugy az a rendezetlen közösség, melynek Ausztria 300 év óta, minden javadalmát magára ruházta s reánk csak terheit hagyta, nem vitt volna benünket odáig, hogy márma az államadósság millióiban, üres kincstár mellett is, kelljen osztoznunk. Valóban, még azoknak is, kik e törvény ellen kigyót békát kiáltnak, azon terveikhez képest, melyekhez erő és pénz kell, saját érde-

kökben, ezt kellene velünk együtt kívánniok. Akkor aztán lenne valami értelme az izgatási politikának.

Nem folytatom tovább. Azokból, miket elmondtam, minden higgadt gondolkozó, kit semmi szenvedély nem bánt, felfoghatja dolgaink állását s belőlök meggyőződhetik arról, hogy országgyűlésünk jó uton jár s a hazának korántsem vesztére, hanem mindenkben javára működik. Ennélfogva az ország ügyei felett itt-ott csapott nagy zaj nem más, mint vak lárma, mely némi jelentőséget csupán azáltal nyer, mivel belé egy oly hang is vegyült, melynek egykor minden magyar szívvvel, lélekkel hódolni kész volt. Azonban mielőtt most ennek hódolnánk, nem szabad felednünk, hogy azóta, midőn e hang oly mindenható volt, az idők szörnyűmód megváltoztak, s míg az akkor a dicsőség pályájára vezetett, most a bizonyos pusztulás örvényébe hajtana bennünket. A helyzettel, melyet eddig az országgyűlés többsége részünkre békés uton kivivott, a körülményekhez képest, megelégedhetünk; mert habár még sok kívánnivalónk van is, az önálló tevékenység, szabad előrehaladás s biztos fenmaradás legfőbb eszközei, segédforrásai immár kezünkbe letevék, miket onnét, ha azokat hiu ábrándokért magunk meggondolatlanul kockára nem vetjük, senki többé ki nem ragad. Minden jel, minden előzmény erre mutat. Az országgyűlési többség a nemzet többségét képviseli; ennek nevében működik, egy oly férfi vezetése mellett, kit a jövőbe látó isteni Gondviselés, úgy látszik, eleve arra rendelt volt, hogy a bekövetkezendő végválság idején ő legyen a haza megváltója, és ki e hivatásának, ahoz való páratlan bölcsességével s fedhetetlen jellemével mindedig dicsően meg is felelt, mint ezt a részére egymást érve beküldött országos elismerő nyilatkozatok fényesen hirdetik. A fejedelem, már koronás, esküt letett király, bennünk helyezett legerősb bizodalmának annyi, oly nagy s némelyekben, személyes multját tekintve, majdnem lehetetlennek vélt bizonyítékait adta már eddig, hogy irántunk táplált őszinte rokonszenvéről kétkedni hozzánk nem illő hálátlanság lenne. Ugyanezt mondhatni felséges nejről,

a királynéról is. Nem is hiányzik náluk is ezért a közelismerés; megyék és városok folyvást ily szellemü hódoló föliratokkal járulnak a trónhoz. Teszik ezt a hosszas száműzöttségökből hazajött vércink; teszik az életre ébredt nemes honvédegyletek is. Kormányunk, a felelős miniszterium, oly kiszemelt férfiakból van egybeszerkeztve, kiknek képessége, politikai jelleme, szeplőtlen hazafisága s fáradhatlan buzgósága minden kifogáson fölül áll és kik roppant teendők halmazát tekintve, fényes tisztök elfogadásával, mondhatni, majdnem mindnyájan a hazának oly nagy áldozatot hoztak, a milyent senki nem. Hogy mégis találkoznak köztünk emberek, kik e terhes állásukat még megkeseríteni is szeretnék azzal, hogy őket minden léptükön kiméletlenül gáncsolják, kedvökre csipdesik, mardossák s még a szokásos czimet is, melyet magok soha nem kerestek, sem nem követelnek, rájuk gúnykép alkalmazzák — azon csudálkoznunk nem kell, miután ezt azok teszik, kiknek az ily kapczáskodás szokott mesterségök és kik azt 1848-ban a Battyáni-miniszteriumon is (még magát Kossuthot sem kimélve) csakugy gyakorolták, mint most üzik gróf Andrásyn és társain. Ámde a józanul ítélő nagy közönségnél miniszteriumunk hitele is erősen áll; mint ezt az irányukban is naponként előforduló bizalomnyilatkozatok bőven tanusítják. Szóval: mindaz, amit eddig az országgyűlése tett és határozott, a nemzet által elébe kitűzött cél szerint történt és ez a cél a kiegyezés. Ezzel mindent elérhetünk: nála nélkül semmit. Ennek utját a Deákpárt bölcs megfontolással előkészítette, eddig sikerrel folytatta s ugy hiszi folytathatni tovább is: az izgatók a dolgok menetét ez ösvényről leterelni s oda, hol magokat tájékozni sem tudják, a vak véletlen terére áterőszakolni akarják, melyen, a reactio százfejü hydrájának öröme, azt mi már jóvá van téve, sőt többet, sőt mindent magunk — de csak magunk! — végkép elronthatunk. — Arad, szeptember 15-én 1867.

Fábrián Gábor,
aradi képviselő.

